

Yazar/Author

Kadir YAĞIZ* Ahmet DİNÇ**

Makale Adı/Article Name

Ekonomi Okur Yazarlığının Mesleki Kariyer Farkındalığı Üzerindeki Etkisini İncelemeye Yönelik Bir Çalışma

A Study Aimed at Examining the Effect of Economics Literacy on Professional Career Awareness

ÖZ

Bu çalışmanın amacı TRA1 kalkınma bölgesi alanında bulunan spor bilimleri fakültesi öğrencileri bağlamında ekonomi okur yazarlığının mesleki kariyer farkındalığı üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Bu amaçla çalışmada ekonomi okur yazarlığının alt boyutlarının mesleki kariyer farkındalığı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırmanın önemli bir diğer amacı da cinsiyet, yaş, gelir, ekonomi dersi almış olmak, ekonomiyi takip etmek ve merak etmek gibi gerek ekonomi okur yazarlığını gerekse kariyer farkındalığını etkileyebilecek demografik ve ilgi değişkenlerinin ekonomik okur yazarlığın kariyer farkındalığı üzerindeki düzenleyicilik etkilerini incelemektir. Araştırmanın örneklemini, 377'si erkek ve 209'u kadın olmak üzere, Erzurum Atatürk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören toplam 586 ($X_{yaş} = 22,6 \pm 4,47$) öğrenci- oluşturmaktadır. Veriler online bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde; çoklu regresyon ve Process Macro aracılığıyla düzenleyicilik testleri kullanılmıştır. Sonuçlar, ekonomik okur yazarlığının her bir alt boyutunun mesleki kariyer farkındalığı üzerinde olumlu yönde ve anlamlı etkilerinin olduğunu ve ekonomik okur yazarlığının mesleki kariyer farkındalığı üzerindeki etkisinde, cinsiyet, yaş, ekonomiyi merak etmek ve ekonomiyi takip sıklığı değişkenlerinin düzenleyicilik etkileri olduğunu ortaya koymuştur. İktisadi bakımdan araştırmanın sonuçları, TRA1 kalkınma bölgesi alanında öğrenim gören spor bilimleri öğrencilerinin Mesleki Kariyer Farkındalık düzeylerini arttırmada Ekonomi Okur Yazarlığının önemli bir etken olabileceği ve eğitimsel yönden her iki konunun öğrencilerin rasyonel ve doğru tercihlerle kariyer planlamalarını yapabilmeleri bakımından spor bilimleri fakültelerinde ders olarak müfredata konulmasının önemli olabileceğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi Okur Yazarlığı, Mesleki Kariyer Farkındalığı, Spor bilimleri öğrencileri

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal the effect of economic literacy on professional career awareness in the context of students of the faculty of sports sciences in the TRA1 development region. For this purpose, the effects of the sub-dimensions of economic literacy on professional career awareness were examined in the research. Another important purpose of the research is to investigate the moderation effects of demographic and interest variables such as gender, age, income, having taken an economy lesson, following and being curious about economics, which may affect the level of both economic literacy and professional career awareness, on the effect of economic literacy on professional career awareness. A total of 586 ($X_{age} = 22.6 \pm 4.47$) students studying at the Faculty of Sports Sciences of Erzurum Atatürk University, 377 of whom are men and 209 of whom are women, constitute the sample of the research. The data were collected through an online survey. In the analysis of the data; multiple regression and regulatory tests via Process Macro were used. The results revealed that each sub-dimension of economic literacy has positive and significant effects on career awareness, and that gender, age, curiosity about the economy, and frequency of following the economy have moderating effects on the effect of economic literacy on career awareness. The results of the research from an economic perspective have revealed that Economic Literacy can be an important factor in increasing the Professional Career Awareness levels of sports science students studying in the TRA1 development region and that it may be important to include both subjects in the curriculum as a course in sports science faculties so that students can make career plans with rational and correct choices.

Keywords: Economic Literacy, Vocational Career Awareness, Sports Science Students

* Dr. Öğr. Üyesi, Iğdır Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi/Rekreasyon Bölümü, kadir.yagiz@igdir.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, Iğdır Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi/Spor Yöneticiliği Bölümü, ahmet.dinc@igdir.edu.tr

Extended Abstract

In the sports sector, which offers a wide range of career and job opportunities, the professional career awareness (PCA) levels will be able to play an important role in the correct career planning and selection of students who will graduate from the faculties of sports sciences. On the other hand, the economic conditions and developments we are in are at the center of our lives and have a great influence on the decisions we will make in every field from our consumption preferences to our career choices. In this regard, economic literacy (EL), which we can simply define as having the self-confidence and knowledge to comment on the economy, affects our personal and social decision-making competence about the many different problems we may encounter throughout our lives. PCA, at a high level, expands our understanding of the labor market and industry trends, allows us to identify opportunities arising as a result of sectoral developments, and thus gives us the power to be competitive in a constantly changing labor market by making strategic decisions (FasterCapital, n.d). From this perspective, and as stated in the previous section, it can be thought that there may be important relationships between EL and PCA, which is an element of personal information that may be important in "the individual's adaptation and investment according to changing economic demands". To date, the limited number of studies conducted in the field of PCA, especially in the context of sports science students, consist of studies that can be considered as repetitions of each other. In most of these studies (Aybek, 2023; Dinç, 2020; Eroğlu, 2020; Güner and Hacıcaferoğlu, 2022; Yılmaz et al., 2023 etc.), the career awareness levels of the students were measured, and the differentiation of career awareness according to demographic variables was considered. Additionally, it has been shown that there are positive and significant correlations between students' PCA levels and their entrepreneurship levels (Ertekin, 2020), communication skills (Çakır, 2021), future anxiety (Üstün, 2020) and career plans (Akıncı and Cingöz, 2023). In short, there are almost no studies in the literature in our country to identify the factors that will affect the increase of PCA. In addition, to date, no study has been found in the sports sciences literature that examines the relationship between EL and PCA and addresses the effects of some important factors that may affect this relationship in the scope of TRA1 development zone. Therefore, based on the reasons linked above between EL and PCA, in this research, it is thought that EL may have significant effects on PCA. In addition, it was assumed that factors such as taking an economics course, being curious about and following economic events, gender and income, which may affect both the EL level and the PCA level of students, are variables that may affect the relationship between these two structures. The impact relationship between EL and PCA will be examined by testing the effects of the sub-dimensions of both structures on each other.

A total of 586 ($X_{age} = 22.6 \pm 4.47$) students studying at the Faculty of Sports Sciences of Erzurum Atatürk University, 377 of whom are men and 209 of whom are women, constitute the sample of the research. The data were collected through an online survey. In the analysis of the data; multiple regression and regulatory tests via Process Macro were used. According to the results of the research, it is possible to say that the students' EL levels are at a medium level when looking at their averages of economic rationality and social economic reflections, individual economic planning and economic knowledge. The career awareness levels of the participants were found to be slightly above average. Additionally, it has been revealed that EL has a positive and significant effect on PCA. In other words, it has been revealed that EL is an important determinant on PCA because EL explains approximately 41% of the variation in PCA. Moderation analyzes also indicated significant results. "Gender" is a moderating variable in the effect of EL on PCA and this effect is higher in men; similarly, the "age" variable is a moderating variable and, in general, this effect grows as age increases; the variable "being curious about economic events" is a moderating variable and the effect is higher on those who say yes to being curious about the economy than on those who say no; it has been revealed that another variable, "frequency of following economic events", is a moderating variable and this effect grows as the frequency of following the economy increases. On the other hand, it was determined that the "income level" variable and, interestingly, the "taking an economics course" variable had no moderating effect on the effect of EL on PCA.

In summary, this study revealed that EL could be an important factor in increasing the level of PCA in the context of sports science students in the scope of TRA1 development zone. Since career awareness will

play a crucial role in student's ability to make career plans on time and with the right choices, and considering that EL is a determining factor at the PCA level and its importance in making rational decisions, it is critical to include courses related to EL and PCA in the curriculum in all departments of the faculty of sports sciences. Although the majority of students are proficient in discipline-specific courses, they experience uncertainty about how they can reach their target profession and what the potential elements and personal characteristics that will enrich their career development might be. Therefore, integrating courses and seminars related to EL and PCA into the current curriculum, which will increase professional experience and develop practical skills, both formally and informally, may help solve this problem. Future studies can contribute to the expansion of our knowledge in this field by examining the role of factors such as individuals' belief in the benefits of EL, personality, environment, self-efficacy and decision-making competence in the relationship between EL and PCA.

Giriş

İnsan, yaşamının önemli bir bölümünü, arzu ettiği kariyer hedeflerine ulaşmak ve yönetmek doğrultusunda geçirmektedir zira bu çaba mümkün olan en iyi yaşamı sürdürebilmeye olanak sağlamasının yanı sıra bireyin kendisini gerçekleştirme ihtiyacını tatmin etmesini de olanaklı kılmaktadır. Bu bakımdan doğru bir kariyer seçimi, mesleki başarı ve verimin yanı sıra psikolojik bakımdan da hayatın önemli bir parçasıdır (Akıncı ve Cingöz, 2023). Kariyer gelişimini, sürekli değişmekte ve gelişmekte olan ekonomik taleplere kendimizi uyarlamak ve yatırım yapmak durumunda olduğumuz, neredeyse ömür boyu süren bir süreç olarak değerlendirmek yanlış olmaz. Bir bireyin kariyer gelişimini daha ileriye taşımasında, çalışanla kurumun ihtiyaçlarını en iyi şekilde eşleştirerek mevcut kaynaklarını ve süreçlerini, çalışanın kariyer planlamasında aktif kullanan ve teşvik eden işveren ve yöneticilere önemli görevler düşmektedir (Ucmerced, n.d). Çünkü nitelikli bir çalışana sahip olmak bakımından kariyer yönetimi işverenler açısından da önemlidir. İşletmeler hızlı bir şekilde büyüme hedeflerine ulaşabilmede, değişimlere karşılık verebilecek becerileri uygulayabilecek mezunlara gereksinim duyarken, aranan nitelikler öğrencilerin istihdam edilebilirlik becerileri kazanmalarını ve geliştirmelerini daha da kritik hale getirmektedir (Østergaard ve Nordlund, 2019). İşverenler artık sadece teknik becerilere sahip değil, iletişim kurabilen, uyum sağlayabilen, ekip çalışmasına uygun, duygusal zekaya sahip, esnek ve yenilikçi özelliklere sahip adayları tercih etmektedirler (Pitan ve Muller, 2023). İşverenlerin bu gereksinimlerine karşılık verebilmede, deneyim ve üstün düzeyde iş görme kapasitesini geliştirmede, bireyin kendisine iş düşerken bununla beraber kariyer öncesinde bireye temel yetenekleri öğretme ve geliştirme fırsatı sağlamasıyla üniversitelere önemli görevler düşmektedir (Ucmerced, n.d). Bu bakımdan kariyer gelişimi birçok dinamiğin iş birliğini gerektiren bir süreçtir. Diğer yandan mesleki kariyer gelişimini sadece iş veren ve işçi arasında ortak çaba ile zenginleştirilebilen bir alan şeklinde sınırlamak doğru olmayacaktır zira mesleki kariyer gelişiminde bireylerin girişimcilik yaklaşımlarını benimsemeleri de önemlidir. Girişimci kariyer gelişimini bireyler, kişisel destek, zaman ve para gibi kaynaklardan bağımsız olarak, kendilerine fayda sağlayabilecek fırsatları tanıma ve takip etme yollarını öğrenerek yapabilmektedirler (Reimers-Hild, 2010). Örneğin ekonomi okur yazarlığı, girişimci kariyer gelişiminde bireylere fayda ve fırsatları tanımlayabilme imkanı sağlayabilecek bir unsur olarak görülmektedir. Alanyazında bir çok çalışma (Dilek vd., 2019; Kıran vd., 2018; Seyrek ve Gül, 2017 gb.) finansal ya da ekonomik okur yazarlık düzeyinin artması ile girişimcilik arasında olumlu yönde ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur.

Kariyer geliştirme ve tamamlama konusunda sonraki dönemlerde bireylerin güçlük yaşamamasının nedenlerinden biri olarak, erken yaşlarda profesyonel yönelimlere girişimciyi gösterilmektedir

(Biol, 2013). Gençlerin, gelecekteki yönelimlerini belirleyen bilişsel ve davranışsal yetkinlikleri lise çağlarında çıkmaya başladığı (Dumangöz ve Sanlav, 2021) düşünüldüğünde, kariyer geliştirme eğitimlerinin bu dönemde ciddiye alınması bu tür problemlerin yaşanma olasılığını azaltabilecektir. Dahası, kariyer farkındalığı faaliyetlerine öğrencilerin ilkökul dönemlerinde başlamalarının doğru olacağını ileri sürenlerde bulunmaktadır (Colston vd., 2017). Bununla beraber, öğrencilerin mesleki kariyer farkındalıklarının (MKF) arttırılmasına yönelik faaliyet ve eğitimlerde (Algadheeb, 2015) ve öğrencilerin kariyerlerine ilişkin var olan seçeneklere ilişkin bilgi ve farkındalıklarında yetersizlikler olduğu ileri sürülmüştür (Cohen ve Patterson, 2012). Oysa ki, kariyer seçimi sadece bireyin gelecekteki mesleki geleceğini ve ekonomik başarısını değil, aynı zamanda kişisel tatminini, mutluluğunu, yaşam kalitesini (Yılmaz vd., 2023), psikolojik iyi olma halini ve toplum içinde sosyal kabulünü (Kavas, 2012) de etkileyecek önemli bir karar noktasıdır. İşte bu noktada, özellikle belirli bir alana ilgi düzeyinin yeterli olmadığı durumlarda, kariyer farkındalığı, kariyer gelişiminin ilgili diğer unsurları için gerekli bir öncül olarak görülmektedir (Üstün, 2022) ve aynı zamanda araştırılmaya değer bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Yılmaz vd., 2023).

2020’li yılların ilk dönemlerini yaşadığımız bu zaman diliminde, üniversitelerden mezun olan öğrenci sayılarının arttığı, buna bağlı olarak üniversiteli işsiz sayılarının yükseldiği ve kariyer edinmenin daha da zorlaştığı düşünüldüğünde, diğer alanlarda olduğu gibi spor sektöründe de kariyer seçimi ve yönetiminin giderek daha çok önem kazandığını söylemek mümkündür (Yaşar ve Sunay, 2019). Çok geniş bir yelpazede kariyer ve iş imkanları sunan spor sektöründe, spor bilimleri fakültelerinden mezun olacak öğrencilerin doğru bir şekilde kariyer planlamalarını yapmalarında ve seçiminde, MKF düzeyleri önemli bir rol oynayabilecektir. Diğer yandan, içinde bulunduğumuz ekonomik koşullar ve gelişmeler hayatımızın merkezinde yer almaktadır ve tüketim tercihlerimizden, kariyer seçimimize kadar her alanda alacağımız kararlar üzerinde son derecede etkili olmaktadır. Bu bakımdan, basitçe, ekonomiye dair yorum yapabilmek için öz güven ve bilgiye sahip olmak olarak tanımlayabileceğimiz ekonomik okur yazarlık (EOY), yaşam boyu karşılaşılabileceğimiz çok sayıda ve farklı sorunlarla ilişkili olarak kişisel ve sosyal karar alma yetkinliğimizi etkilemektedir. Yüksek düzeyde MKF ise iş piyasası ve endüstri eğilimlerine dair anlayışımızı genişletmekte, sektörel gelişmeler sonucu ortaya çıkan fırsatları tespit etmemize imkân sağlamakta ve bu yolla stratejik kararlar alarak, sürekli değişen iş piyasasında rekabetçi olma gücü vermektedir (FasterCapital, n.d). Bu açıdan bakıldığında ve önceki kısımda belirtildiği üzere “değişen ekonomik taleplere göre bireyin kendisini uyarlaması ve yatırım yapmasında” önemli olabilecek bir kişisel bilgi unsuru olan EOY ile MKF arasında önemli ilişkiler olabileceği düşünülebilir. EOY ile MKF kavramları birlerinden farklı araştırmalarda ve çeşitli bağlamlarda alan yazında ele alınmıştır. Ancak belirli bir ekonomik alan kapsamına indirgenerek ve spor bilimleri alan yazını kapsamında EOY ile MKF arasındaki muhtemel ilişkiler taranmamış ve iki kavram arasındaki ilişkiye etki edebilecek ilgili diğer unsurların etkiside ele alan bir çalışma gerçekleştirilmemiştir.

Ülkemizde farklı yıllardan beri kalkınma planları hazırlanmakta ve özellikle 2006 yılında 5449 sayılı kanunla kabul edilen yasaya göre bölgesel ekonomik kalkınma ajanslarının kurulmasına karar verilmiştir (Kudaka, 2020a). Kalkınma ajanslarının genel olarak amacının, sürdürülebilir, dengeli, insan odaklı, rekabetçi ve yerel aktörlerin çabalarını ve potansiyellerini ortaya çıkararak bölgesel kalkınmayı teşvik etmek şeklinde ifade edebiliriz. Bu kalkınma bölgelerinden biride TRA1 olarak adlandırılan ve Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerini içine alan Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı bölgesidir. Bölgede, Türkiye geneline göre iş gücü ve istihdam

sayılarında azalma olduğu, erkeklerin çoğunluğunun (%62,9) tarım dışı sektörlerde, kadınların çoğunluğunun ise (%75,3) tarım sektöründe çalıştığı belirtilmektedir (Kudaka, 2020b). TRAI bölgesi, halen batı bölgelerine göre ekonomik olarak daha fazla kalkınmaya ihtiyaç duyan ancak gelişme potansiyeliyle sahip bir konumdadır. Bu bakımdan araştırmanın bu ekonomik kalkınma bölgesinde gerçekleştirilmesi anlamlıdır. Dolayısıyla, bu çalışmanın amacı TRAI kalkınma bölgesi alanında bulunan ve gelecekte spor sektöründe istihdam edilmeyi ümit eden spor bilimleri fakültesi öğrencileri bağlamında, EOY' nın MKF üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Bu araştırmanın sonuçlarının bu bölge bağlamında ve her iki kavram arasındaki daha önce incelenmemiş bağlantı mekanizmasını ortaya çıkartarak, spor yönetimi alan yazınındaki bu boşluğu kapatacağı ve uygulamaya yönelik önemli sonuçlar üreteceği düşünülmektedir.

Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde sırasıyla, literatüre dayandırılarak araştırmada incelenecek olan modelin kavramsal çerçevesine ve hipotezlerine, verilerin toplanması ve analizine yönelik yapılan işlemlerin açıklandığı yöntem kısmına, istatistiki işlemler sonucunda elde edilen bulgular kısmına ve son olarak bulgular ışığında araştırmanın sonuç ve önerilerine yer verilmiştir.

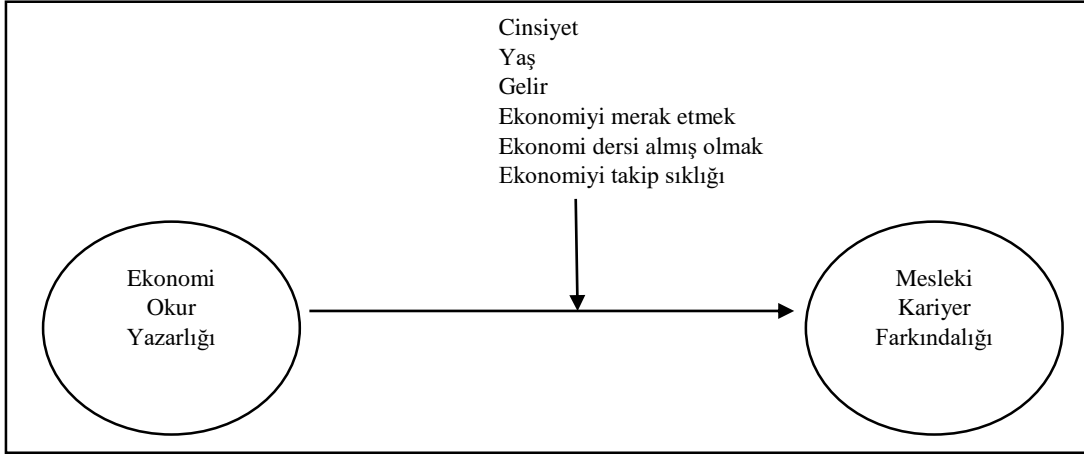
Kavramsal Çerçeve

Kariyer farkındalığı, bireyin kendi yeteneklerini, ilgi alanlarını, iş piyasasındaki kariyer fırsatlarını ve ilgili kariyerin gereksinimlerini anlamasını yansıtmaktadır (Braverman vd., 2002). Aynı zamanda, kariyer farkındalığı, bireylerin kariyerlerini planlayabilmelerini, araştırma becerilerine sahip olmalarını ve karar verme süreçlerini de içine alan bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Nasir ve Lin, 2013). Bugün ülkemizde ve uluslararası alanda profesyonel spor endüstrisi, eğitimcilerden, teknik adamlardan, spor psikologlarından tutun da spor pazarlamacılarına, medya mensuplarına, spor mal ve ekipmanlarının tasarlanmasına kadar gerek spor bilimlerinden mezun gerekse farklı alanlardan mezun, yetişmiş, nitelikli elemanlar istihdam etmeye ihtiyaç duymakta ve önemli kariyer fırsatları sunmaktadır. Bununla beraber, spor sektöründeki kurumlar ve yapılan etkinlikler daha sofistike hale gelmiş olan bu sektördeki talepleri karşılayabilmek için, adayların daha çok çeşitte ve yeterli düzeyde becerilere ve özgüvene sahip olmalarını beklemektedir. Ancak yüksek öğrenim düzeyinde alınan eğitimlerin ve öğrencilerin mezuniyet sonrası bu talepleri karşılayabilmeleri noktasındaki yeterliklerine ilişkin eleştiriler dile getirilmektedir. Araştırmalar sporcu-öğrencilerin sporculuk rollerinden sonra mesleki kariyer geçişlerinde sıkıntı yaşadıklarını (Baillie, 1993; Morris vd., 2021) ve öğrencilerin eğitim döneminin ancak son devresinde kariyer fırsatlarını aramaya başlayabildiklerini (Atfield ve Puecell, 2010) ortaya koymaktadır. Araştırmalar ayrıca eğitimin son devresinde iş bulma baskısının, kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliğinin (Bozyiğit ve Gökbaraz, 2020; Fouad vd., 2006) ve ülkemizde mezun işsizlik oranının çok yüksek olmasının (Dursun ve Aytaç, 2009) öğrenciler üzerinde ciddi stres yarattığını göstermektedir.

Spor bilimleri öğrencilerinin kariyer farkındalığının yükselmesinde elbette müfredattaki standart eğitimlerin önemi büyüktür ancak bunların dışında disiplinler arası bilgiler, bireysel değerler, tercihler ve öz-benlik gibi kavramlarda dikkate alınmalı ve geliştirilmelidir. Bu noktada son zamanlarda giderek önemi artan EOY ya da finans okur yazarlığı gibi önemli kişisel gelişim faktörleri, spor bilimleri öğrencilerinin kariyer farkındalıkları üzerinde etkili olabilecek unsurlar olarak değerlendirilebilir. EOY, NCREL (2003, p.19)' e göre "ekonomik sorunları, alternatifleri, maliyetleri ve faydaları belirleme; ekonomik durumlarda işteki teşvikleri analiz etme, ekonomik koşullardaki ve kamu politikalarındaki değişikliklerin sonuçlarını inceleme; ekonomik kanıt toplama ve düzenleme ve maliyetleri faydalara karşı tartma yeteneği" olarak tanımlanmaktadır

(Akt., Şantaş ve Demirgil, 2011). Yine, NCREL (2003, p.20)' e göre (Akt., Şantaş ve Demirgil (2011) ekonomi okur yazarı olan kişiler, “Üretici, tüketici ve yatırımcı ... olarak maliyet fayda ve kaynakların kısıtlılığını göz önüne alarak tercihlerinde rasyonel davranır... Gelir ve dağılımı, faiz oranları, enflasyon, işsizlik, yatırım ve risk gibi temel kavramları anlayabilir... Girişimciliğin değerini ve ekonomideki küçük ve büyük ölçekli işletmelerin rollerini anlayabilir” gibi ekonomiye ilişkin olayları karar alma süreçlerinde analiz edebilmektedirler. Bununla beraber, ülke ekonomisinin hedeflerine ulaşmasında önemli unsurlar arasında sayılan girişimcilerin, doğru bütçe yönetimi ve iktisadi kararlar almalarında ve yatırımlarını doğru planlamalarında ekonomi okur yazarlığı becerisine sahip olmaları son derece önemli görülmektedir (Seyrek ve Gül, 2017). Kısacası, EOY bireylerin ekonominin sınırlarını ve potansiyelini kavrayarak, içinde yaşadıkları dünyayı daha iyi değerlendirmelerine, daha akılcı ve katılımcı olmaları hususunda yönlendirmektedir (Gerek ve Kurt, 2011). Üstelik yapılan çalışmalar (Chen ve Volpe, 1998; Gerek ve Kurt, 2011 gb.) daha az çalışma deneyimine sahip olmaları nedeniyle 30 yaş altı bireylerin EOY puanlarının düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Tüm bu değerlendirmeler ve çıktılar, EOY'nın öğrencilerin kariyer farkındalıkları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir.

Bugüne kadar, özellikle spor bilimleri öğrencileri bağlamında MKF'na ilişkin olarak alan yazında sınırlı sayıda yapılan çalışmalar birbirlerinin tekrarı niteliğinde sayılabilecek çalışmalardan oluşmaktadır. Bu çalışmaların çoğunda (Aybek, 2023; Dinç, 2020; Eroğlu, 2020; Güner ve Hacıcaferoğlu, 2022; Yılmaz vd., 2023 gb.) öğrencilerin kariyer farkındalık düzeyleri ölçülmüş ve kariyer farkındalıklarının demografik değişkenlere göre farklılaşmaları ele alınmıştır. Ayrıca, öğrencilerin MKF düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri (Ertekin, 2020), iletişim becerileri (Çakır, 2021), gelecek kaygısı (Üstün, 2020) ve kariyer planları (Akıncı ve Cingöz, 2023) arasında pozitif yönde ve anlamlı korelasyonlar olduğu gösterilmiştir. Kısacası, ülkemizde alan yazında MKF'nın artırılmasına etki edecek faktörlerin tespit edilmesine yönelik araştırmalar nerdeyse yok denecek kadar azdır. Buna ilaveten, bugüne kadar spor bilimleri alan yazınında EOY ile MKF arasındaki ilişkiyi inceleyen ve bu ilişkiye etki edebilecek bazı önemli unsurların etkisini ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla, EOY ile MKF arasında yukarıda ilişkilendirilen gerekçelere dayanarak, bu araştırmada EOY'nın MKF üzerinde önemli etkilerinin olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca ekonomi dersi almış olmak, ekonomiyi merak etmek ve takip etmek, cinsiyet ve gelir gibi öğrencilerin gerek EOY düzeyine gerekse MKF düzeyine etki edebilecek unsurların, bu iki yapı arasındaki ilişkiyi etkileyebilecek değişkenler olduğu varsayılmıştır. EOY ve MKF arasındaki etki ilişkisi her iki yapıya ait alt boyutların birbirleri üzerindeki etkilerin test edilmesiyle incelenecektir. Bu kapsamda araştırmanın modeli Şekil 1' de verilmiştir.

Şekil 1. Araştırmada test edilecek model

Araştırma modeli çerçevesinde aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir;

H1: EOY' nın MKF üzerinde olumlu yönde ve anlamlı bir etkisi vardır (Bu hipotezin alt hipotezleri faktör analizleri sonucu elde edilecek sonuçlar neticesinde oluşturulacaktır).

H2: EOY' nın MKF üzerindeki etkisinde cinsiyet düzenleyici bir değişkendir.

H3: EOY' nın MKF üzerindeki etkisinde yaş grubu düzenleyici bir değişkendir.

H4: EOY' nın MKF üzerindeki etkisinde kişisel gelir düzeyi düzenleyici bir değişkendir.

H5: EOY' nın MKF üzerindeki etkisinde ekonomiyi merak etmek düzenleyici bir değişkendir.

H6: EOY' nın MKF üzerindeki etkisinde ekonomi dersi almış olmak düzenleyici bir değişkendir.

H7: EOY' nın MKF üzerindeki etkisinde ekonomiyi takip sıklığı düzenleyici bir değişkendir.

1. Yöntem

1.1. Araştırma Modeli ve Etik İzin

Nicel bir araştırma modelindeki bu çalışmada ilişkisel tarama yönetimi kullanılmıştır. Araştırmanın etik izni Iğdır Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurul Başkanlığının 17.11.2023 tarih ve 2023/21 sayılı oturumunda alınan karar ile onaylanmıştır (E-37077861-900-121236).

1.2. Örneklem

Araştırmanın evrenini TRA1 kalkınma bölgesi alanında bulunan spor bilimleri fakültelerinde lisans düzeyinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Atatürk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi bünyesindeki dört farklı öğretim programında öğrenim gören 377'si erkek ($X_{yaş} = 23.10 \pm 2.5$) ve 209'u kadın ($X_{yaş} = 21.82 \pm 2.3$) toplam 586 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem ilişkin demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir. Basit tesadüfi örneklem yönteminin kullanıldığı araştırmada online bir anket aracılığıyla veriler elde edilmiştir. Online anket formu Atatürk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinin dört farklı bölümünde okuyan ve her bir bölümde her bir sınıfın temsilcilerinde kayıtlı bulunan aktif olan tüm öğrencilere ulaştırılmıştır.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Demografik Bilgiler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Erkek	377	64,3
	Kadın	209	35,7
	Toplam	586	100,0
Yaş	18-21	230	39,2
	22-24	282	48,1
	25 +	74	12,6
	Toplam	586	100,0
Bölüm	Beden eğitimi öğretmenliği	135	23,0
	Antrenörlük eğitimi	240	41,0
	Spor yöneticiliği eğitimi	138	23,5
	Rekreasyon eğitimi	73	12,5
	Toplam	586	100,0
Sınıf	1.	117	20,0
	2.	154	26,3
	3.	114	19,5
	4.	201	34,3
	Toplam	586	100,0
Kişisel Gelir Durumu	1-2000 TL	392	66,9
	2001-11500 TL	133	22,7
	11500 ve üzeri	61	10,4
	Toplam	386	100,0
Ekonomiyi Takip Sıklığı	Hiç	80	13,7
	Haftada birkaç kez	295	50,3
	Her gün	211	36,0
	Toplam	586	100,0
Ekonomi Dersi Almış Olmak	Evet	97	16,6
	Hayır	489	83,4
	Toplam	586	100,0
Ekonomiyi Merak Etmek	Evet	472	80,5
	Hayır	114	19,5
	Toplam	586	100,0

1.3. Veri Toplama Araçları

Online anketin ilk kısmında demografik bilgilere ve katılımcıların ekonomik olaylara yakınlık durumlarını ortaya koymaya yönelik sorulara yer verilmiştir. İkinci kısımda dört alt boyut ve toplamda 33 maddeden oluşan, Gerek ve Kurt (2011) tarafından geliştirilen “Ekonomik Okur Yazarlık” Ölçeğine ilişkin sorular yer almıştır. Üniversite öğrencileri bağlamında geçerliği ve güvenilirliği teyit edilmiş ölçek 5’li Likert tipi bir ölçektir ve “kesinlikle katılmıyorum (1) ve “kesinlikle katılıyorum (5)” ifadeleriyle puanlanmaktadır. Anketin üçüncü kısmında ise spor bilimleri öğrencileri bağlamında Yaşar ve Sunay (2019) tarafından geliştirilmiş Mesleki Kariyer Farkındalığı Ölçeğine ilişkin sorulara yer verilmiştir. Dört alt boyut ve 18 maddeden oluşan ölçek 5’li Likert tipi olup “kesinlikle katılmıyorum (1) ve “tamamen katılıyorum (5)” ifadeleriyle puanlanmaktadır.

1.4. Verilerin Analizi

Veriler ilk olarak kayıp değerler ve tek değişkenli normallik dağılımı açısından değerlendirilmiştir. Herhangi bir kayıp değere rastlanmadığı gibi verilerin tek değişkenli çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edildiğinde dağılımların +/-2 aralığında olduğu ve bu durumda normallik dağılımına uygun olduğu (George ve Mallery, 2011) belirlenmiştir. Sonrasında, EOY ölçeğinin ve MKF ölçeğinin bu araştırmanın örneklemini bağlamında yapı geçerliğini bir başka değişle faktör yapısını test etmek için açımlayıcı faktör analizi (AFA) uygulanmıştır. Her bir faktörün güvenilirliği ise maddelerin iç tutarlılık gücünü ortaya koyan Cronbach’s Alpha (α)

katsayıları ile test edilmiştir. Daha sonra regresyon analizinin ön şartlarından olan çok değişkenli normallik dağılımının sağlanıp sağlanmadığını kontrol etmek için faktör analizi sonucu elde edilen faktörlerin normallik dağılımı incelenmiştir. Diğer yandan birleşme ve ayırt etme geçerliğinin teyit edilmesi için ve ayrıca çoklu regresyon analizinin ön şartlarından olan test edilecek bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı olup olmadığını kontrol etmek için tüm değişkenler arasındaki korelasyonlarda incelenmiştir. Son olarak araştırmadaki hipotezlerin yanıtlanabilmesi ve düzenleyicilik ilişkilerinin belirlenebilmesi için çoklu regresyon analizi ve Process Macro for SPSS v3.4 kullanılmıştır. İstatistiksel analizler SPSS 27 programı ile gerçekleştirilmiştir.

2. Bulgular

2.1. Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

EOY ölçeğine, Maksimum Olabilirlik (Maksimum Likelihood) ve doğrudan eğik döndürme (direk oblmin) yöntemleri kullanılarak yapılan ilk AFA sonucunda öz değeri birden büyük üç faktör çıkartılmıştır. Faktörlerin madde dağılımları incelendiğinde 14. maddenin birinci faktör ve üçüncü faktörde çapraz yüklendiği görülmüştür. Maddenin kararsız olması ve her iki faktörde yeterli sayıda madde bulunması nedeniyle bu maddenin işleminden çıkarılmasına karar verilmiştir. İkinci analiz sonucu da maddelerin öz değeri birden büyük üç faktör altında toplandığını göstermiştir. Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri .949 olarak bulunmuştur. KMO değerinin 0,90-1,00 aralığında olması durumunda verilerin AFA için yeterliliğinin mükemmel olarak değerlendirilebileceği belirtilmiştir (Field, 2009). Maddeler arasındaki korelasyonun yeterliliğine ilişkin bilgi veren Barlet testi sonucu ise $\chi^2(496) = 22964,809$; $p < ,001$ olarak bulunmuştur. Bu bulgu maddeler arasındaki korelasyonun AFA için yeterince büyük olduğuna işaret etmektedir. Buna karşın, AFA sonucunda bu çalışma kapsamında 3 alt boyutlu bulunan ekonomik okur yazarlık ölçeği, dört alt boyuttan oluşan orijinal ölçekten biraz farklı bulunmuştur. Orijinal ölçekte ayrı faktörler olarak bulunmuş ekonomik akılcılık ve toplumsal ekonomik yansımalar bu çalışma örneğinde bir faktör altında birleşmişlerdir. Bu farklılık örneklem sayısı ya da yanıtlayıcıların bazı soruları benzer algılamasından yani ayırt edilememiş olmasından kaynaklanabilir. Diğer yandan, AFA sonuçları üç faktörün toplam varyansın %71,79'unu açıkladığını göstermektedir. Sonuçlar üç faktörlü ekonomik okur yazarlık ölçeğinin geçerli olduğunu göstermektedir. İlk faktör altında yüklenen toplam 16 madde incelendiğinde, maddelerin orijinal ölçekte ekonomik akılcılık ve toplumsal ekonomik yansımalar boyutlarını açıklayan maddelerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, ilk faktör “Ekonomik Akılcılık ve Toplumsal Ekonomik Yansımalar” olarak adlandırılmıştır. İkinci faktör ise orijinal ölçekte olduğu gibi “Bireysel Ekonomi Planlama” boyutunu açıklayan 3 maddeden oluşmaktadır. Üçüncü faktörde ise orijinal ölçekte olduğu gibi “Ekonomi Bilgisini” açıklayan toplam 14 maddeden oluşmuştur. İlk faktör varyansın %59,259'unu, ikinci faktör %9,097'sini ve üçüncü faktör %3,432'sini açıklamıştır. En düşük faktör yükü ,536 ve en yüksek faktör yükü ise ,980 olarak bulunmuştur. Bununla beraber EOY ölçeğinin alt boyutlarının güvenilirlik katsayıları Ekonomik Akılcılık ve Toplumsal Ekonomik Yansımalar için $\alpha = ,98$; Bireysel Ekonomi Planlama için $\alpha = ,92$ ve Ekonomi Bilgisi için $\alpha = ,96$ olarak bulunmuştur. Dolayısıyla alt boyutlar gereken güvenilirliği ve içsel tutarlılığı ($\alpha \geq ,60$) sağlamışlardır. EOY ölçeğine yönelik AFA sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. EOY Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Tablo 2. EOY Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	X	Ss	Faktör 1: Ekonomik Akılcılık ve Toplumsal Ekonomik Yansımalar	Faktör 2: Bireysel Ekonomi Planlama	Faktör2: Ekonomi Bilgisi
Faktör 1	3,31	1,15			
Madde 24			,980		
Madde 23			,929		
Madde 26			,913		
Madde 27			,863		
Madde 22			,850		
Madde 17			,818		
Madde 21			,778		
Madde 20			,740		
Madde 30			,733		
Madde 29			,730		
Madde 28			,713		
Madde 18			,701		
Madde 16			,689		
Madde 19			,665		
Madde 15			,609		
Madde 25			,584		
Faktör 2	3,24	1,31			
Madde 32				-,828	
Madde 31				-,604	
Madde 33				-,582	
Faktör 3	3,03	1,04			
Madde 4					,872
Madde 5					,863
Madde 3					,826
Madde 2					,806
Madde 12					,742
Madde 10					,739
Madde 1					,724
Madde 11					,627
Madde 6					,625
Madde 7					,578
Madde 13					,557
Madde 9					,554
Madde 8					,536
Öz değer			19,593	3,169	1,004
Açıkladığı varyans			59,259	9,097	3,432
Açıklanan toplam varyans			71,788		
Cronbach's Alpha (α)			,98	,92	,96

MKF ölçeğine de benzer şekilde, Maksimum Olabilirlik ve doğrudan eğik döndürme yöntemleri kullanılarak AFA yapılmıştır. AFA sonucu Kariyer Farkındalığı ölçeğinin öz değeri birden büyük tek bir faktörden oluştuğunu göstermiştir. Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri ,967 olarak bulunmuştur. Bu değer maddelerin AFA için yeterliliğinin mükemmel olduğunu göstermektedir. Barlet testi sonucu ise $\chi^2(153) = 14482,364$; $p < ,001$ olarak bulunmuştur ve bu sonuç maddeler arasındaki korelasyonun AFA için yeterli olduğunu göstermiştir. Orijinal ölçekte 4 alt boyutlu olan kariyer farkındalık ölçeği, ilginç bir şekilde bu çalışma kapsamında tek faktörlü bir yapı göstermiştir. AFA sonuçları 18 maddeden oluşan tek faktörün toplam varyansın %74,929'unu açıkladığını göstermektedir. En düşük faktör yükü ,762 ve en yüksek faktör yükü ise ,952 olarak bulunmuştur. Bununla beraber MKF ölçeğinin güvenilirlik katsayısı $\alpha = ,98$ olarak bulunmuştur. Dolayısıyla gereken güvenilirlik ve içsel tutarlılık sağlanmıştır. MKF ölçeğine yönelik AFA sonuçları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. MKF Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	X	Ss	Kariyer Farkındalığı
Madde 10	3,46	1,13	,952
Madde 11			,929
Madde 11			,901
Madde 8			,897
Madde 7			,892
Madde 14			,891
Madde 13			,888
Madde 9			,885
Madde 16			,875
Madde 3			,874
Madde 18			,872
Madde 2			,842
Madde 15			,833
Madde 5			,833
Madde 4			,831
Madde 6			,825
Madde 1			,776
Madde 17			,762
Öz değer	13,755		
Açıkladığı varyans	74,929		
Açıklanan toplam varyans	74,929		
Cronbach's Alpha (α)	,98		

Çalışmanın başında H1 hipotezi “EOY alt boyutlarının MKF alt boyutları üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkisi vardır” şeklinde oluşturulmuştu ancak her iki ölçeğe ilişkin alt boyutlar bu araştırmanın örneklemini kapsamında belli olmadığından H₁ hipotezinin alt hipotezlerinin oluşturulması AFA sonucuna bırakılmıştı. Dolayısıyla, AFA sonucunda oluşturulan alt boyutlara göre H₁ hipotezinin alt hipotezleri şu şekilde oluşturulmuştur:

H_{1a}: EOY ölçeğinin Ekonomik Akılcılık ve Toplumsal Ekonomik Yansımalar boyutunun MKF üzerinde anlamlı ve olumlu bir etkisi vardır.

H_{1b}: EOY ölçeğinin Bireysel Ekonomi Planlama boyutunun MKF üzerinde anlamlı ve olumlu bir etkisi vardır.

H_{1c}: EOY ölçeğinin Ekonomi Bilgisi boyutunun MKF üzerinde anlamlı ve olumlu bir etkisi vardır.

Çoklu regresyon analizi ve düzenleyicilik ilişkilerini test etmeden önce AFA sonucu elde edilen faktörlerin ve genel olarak EOY ölçeğinin çok değişkenli normallik varsayımını yerine getirip getiremediklerini tespit etmek için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Tablo 4’ den görüleceği gibi çarpıklık ve basıklık değerleri +/-2 aralığından küçüktür (George ve Mallery, 2011). Dolayısıyla faktörlere ait verilerin normal dağılıma uygun olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Normallik Testine İlişkin Bulgular

Faktörler	Çarpıklık	SH	Basıklık	SH
EOY Ölçeği	-,349	,101	-,663	,202
Ekonomik Akılcılık ve Toplumsal Ekonomik Yansımalar	-,437	,101	-,937	,202
Bireysel Ekonomi Planlama	-,286	,101	-1,184	,202
Ekonomi Bilgisi	-,048	,101	-,636	,202
MKF Ölçeği	-,753	,101	-,466	,202

SH: Standart hata

Ayrıca, Tablo 5’de araştırmada kullanılan tüm değişkenlerin arasındaki Pearson korelasyon katsayıları verilmiştir. Buna göre, EOY’ nın alt boyutları olan bağımsız değişkenlerin kendi içindeki korelasyon değerleri ,519 ile ,782 arasında ve bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken (MKF) arasındaki korelasyon değerlerinin ,524 ile ,613 arasında değişmektedir. Bağımsız değişkenler arasında ,80’den büyük korelasyonlar istenmez (Kalaycı, 2010). Bağımsız değişkenler arasında ,80’den büyük korelasyon olmadığı gibi tüm değişkenler arasında yeterli büyüklükte ($\geq,30$) ve pozitif yönde doğrusal korelasyonlar olduğu görülmektedir. Bu durum değişkenler arasında çoklu bağlantı olmadığını gösterdiği gibi aynı zamanda faktörler arasında birleşme ve ayırt etme geçerliğinin de sağlandığının bir diğer işaretidir.

Tablo 5. Tüm Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

Alt Boyutlar	1	2	3	4	5
1. EOY Ölçeği	1				
2. Ekonomik Akılcılık ve Toplumsal Ekonomik Yansımalar	,964**	1			
3. Bireysel Ekonomi Planlama	,771**	,782**	1		
4. Ekonomi Bilgisi	,896**	,754**	,519**	1	
5. MKF Ölçeği	,626**	,613**	,557**	,524**	1

** : $P < ,001$

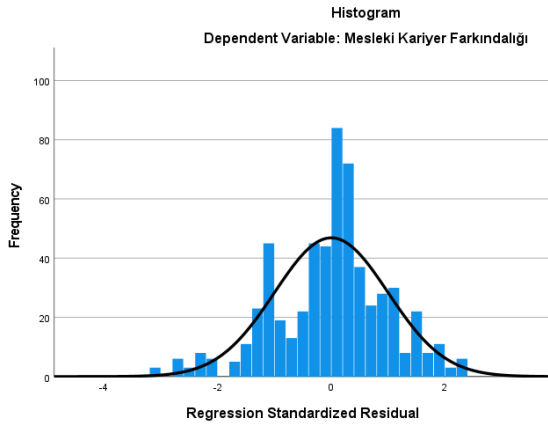
2.2. Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

EOY alt boyutlarının, MKF üzerindeki etkilerini belirlemek için çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 6’da çoklu regresyon analizine ilişkin sonuçlar verilmiştir. Regresyon analizine geçmeden önce analizi gerçekleştirebilmek için gerekli varsayımlar test edilmiştir. Bu amaçla, yukarıda korelasyon tablosunda (bkz.Tablo 5) çoklu bağlantı olup olmadığı incelenmiş olsa da aynı zamanda “Tolerance” ve “VIF” değerleri de incelenmiştir. Tolerance değerleri ,10’dan büyük ve VIF değerleri 10’dan küçük olduğu için (Pallant, 2020) çoklu doğrusal bağlantı problemi olmadığı anlaşılmıştır. Otokorelasyon probleminin olup olmadığı ise Durbin-Watson testi ile incelenmiştir. Durbin- Watson değerinin 1.5-2.5 aralığında olması durumunda otokorelasyon probleminin olmadığı kabul edilmektedir (Albayrak vd., 2005). Analiz sonucunda elde edilen bu değer 1,903 olması otokorelasyon olmadığını göstermiştir; bir diğer deyişle veri setindeki hataların birbirlerinden bağımsız oldukları belirlenmiştir. Hinton vd. (2004), artıkların normal dağılıp dağılmadığını kontrol etmede kullanılan yöntemlerden birinin standartlaştırılmış artıkların histogram ve P-P grafiklerinin incelenmesi olduğunu ifade etmektedir. Artıkların normal dağılımına ilişkin Şekil 2’deki histogram grafiği ve Şekil 3’deki P-P grafikleri incelendiğinde, dağılımın normal olduğu görülebilmektedir. Zira histogram grafiğinde çan eğrisinin normal dağılım gösterdiği, çubukların çan eğrisi içerisinde kaldığı ve P-P grafiğinde gözlemlerin grafikteki doğru çizgisine nerdeyse paralel uzandıkları görülmektedir. Buna ilaveten eşvaryanslılık için (homoscedasticity)) artıkların saçılım grafiğine bakılmıştır. Şekil 4’de görüleceği üzere değişkenler grafiğe dikdörtgen şeklinde yerleşmiştir ve değerlerin ± 3 aralığında dağılmış olması eşvaryanslılık varsayımının doğrulandığını göstermektedir (Cook, 2000). ANOVA tablosunda anlamlılık değerinin (sig.) ,05’den küçük olması modelin bir bütün olarak anlamlı olmasının yanı sıra tahmin edilen modelin kullanılan veriye uygun olduğunu göstermektedir.

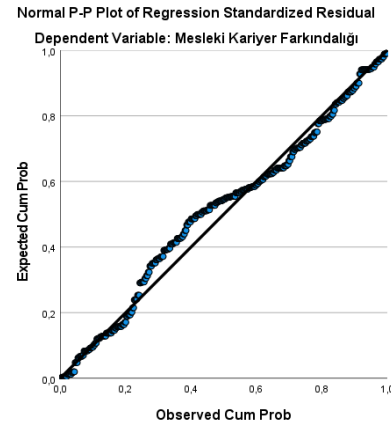
Tablo 6. EOY' nın Alt Boyutlarının MKF Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Regresyon Modeli Sonuçları

	R ²	Düzeltilmiş R ²	F Değeri ANOVA	b	t	P	Tolerance	VIF	Durbin-Watson
Ekonomik Akılcılık ve Toplumsal Ekonomik Yansımalar	,405	,402	132,145 (sig. <,001)	,290	4,377	<,001	,222	4,497	1,903
Bireysel Ekonomi Planlama				,198	4,431	<,001	,377	2,653	
Ekonomi Bilgisi				,195	3,654	<,001	,418	2,392	

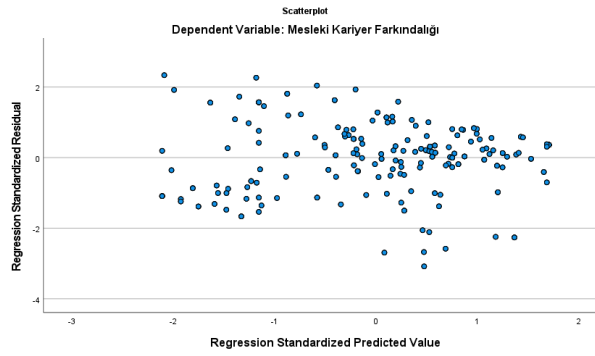
Bağımlı Değişken: Mesleki Kariyer Farkındalığı

Şekil 2. Artıkların Normallliğine İlişkin Histogram Grafiği

Şekil 3. Artıkların Normallliğine İlişkin P-P Grafiği

Şekil 4. Artıkların Saçılım Grafiği

Çoklu regresyon analizinin varsayımlarının sağlanması üzerine, tahmin değerleri incelenmiştir. Bilindiği üzere, ANOVA testi aynı zamanda tespit edilen etkilerin anlamlılığına da işaret etmektedir. EOY alt boyutları MKF' da ki varyansı %40,5 oranında açıklamaktadır (R²). Bir başka deyişle MKF' da ki değişimin yaklaşık %40,5'i ekonomik okur yazarlığa bağlıdır. Diğer yandan, her bir bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkilerini gösteren standartlaştırılmamış (unstandardize) regresyon değerleri (b) incelendiğinde tamamının pozitif yönde olduğu ve “Ekonomik akılcılık ve Toplumsal Ekonomik Yansımalar” için bu değer, ,290, “Bireysel Ekonomi Planlama için ,198 ve “Ekonomi Bilgisi” için ,195 olduğu görülmektedir. Yani, ekonomik akılcılık ve toplumsal yansımalarındaki bir birimlik artış mesleki kariyer

farkındalığını ,29 birim, bireysel ekonomi planlamadaki bir birimlik artış yaklaşık ,20 birim ve ekonomi bilgisindeki bir birimlik artış yaklaşık yine ,20 birim arttırmaktadır. Sonuçlar H_{1a} , H_{1b} ve H_{1c} Hipotezlerinin doğrulandığını göstermektedir.

2.3. Düzenleyicilik İlişkileri

Bir bağımlı değişkenin bir bağımsız değişken tarafından yordanmasının ya da etkisinin gücü “ne zaman” veya “kimler için” daha fazladır şeklindeki sorgular düzenleyicilik ilişkilerinin analiz edilmesi ile ortaya çıkarılabilmektedir. Bağımsız bir değişkenin bağımlı bir değişken üzerindeki etkisinin bir diğer değişkenin düzeylerine göre (koşullu) değişmesi düzenleyici etki (etkileşimsel etki) şeklinde tanımlanabilmektedir (Baron ve Kenny, 1986). Düzenleyici değişken nicel (sürekli) ya da nitel (kategorik) yapılarda (Erciş ve Türk, 2016) olabilmektedir. Kurgulanmış bir araştırma modelinde düzenleyici bir etkinin varlığı etkileşimsel terimin anlamlı bulunmasına bağlıdır; diğer yolların anlamlı olması şart değildir ve etkileşimsel terimin anlamlı olmaması durumunda hipotez reddedilmektedir. Etkileşimsel terimin anlamlılığı için p değeri kontrol edildiği gibi alt ve üst sınır güven aralıkları da kontrol edilir ve alt ve üst sınır düzeylerinin “0” ı kapsamaması gerekmektedir (Hayes, 2018).

Tablo 7’de model özeti kısmında görüleceği üzere regresyon analizine dahil edilen tüm değişkenlerin (EOY, Cinsiyet ve Int_1.) sonuç değişkeni olan MKF üzerindeki değişimin yaklaşık %44’ünü ($R^2=,4379$) açıkladığı görülmektedir. EOY’ nın (b_1) MKF’ nı olumlu ve anlamlı ($b=,6712$) düzeyde etkilediği ve cinsiyetin MKF’ nı olumlu ve anlamlı ($b_2= ,3344$) düzeyde etkilediği görülmektedir. Bununla beraber, etkileşimsel terimin düzenleyici etkiye sahip olduğu görülmektedir zira Int_1’in b değeri ($b=-,3747$; %95 GA [-,5225; -,2269]; $t= -4,9797$; $p<,05$) gerek p değerinin anlamlı bulunması gerekse güven aralığı değerlerinin sıfır değerini içermemesinden anlaşılmaktadır.

Tablo 7. EOY’ nin MKF Üzerindeki Etkisinde Cinsiyetin Düzenleyicilik Rolü

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken: Kariyer Farkındalığı (Y)				
	b	Sh	t	p	%95 GA
Sabit (Constant)	3,4478	,0351	98,3115	,0000	3,3789 / ,3,5167
EOY (X)	,6712	,0345	19,4584	,0000	,6034 / ,7389
Cinsiyet (W)	,3344	,0733	4,5616	,0000	,1904 / ,4783
X.W (Int_1)	-,3747	,0753	-4,9797	,0000	-,5225 / -,2269
Model Özeti	R	R²	F	P	
	,6617	,4379	151,1299	,0000	

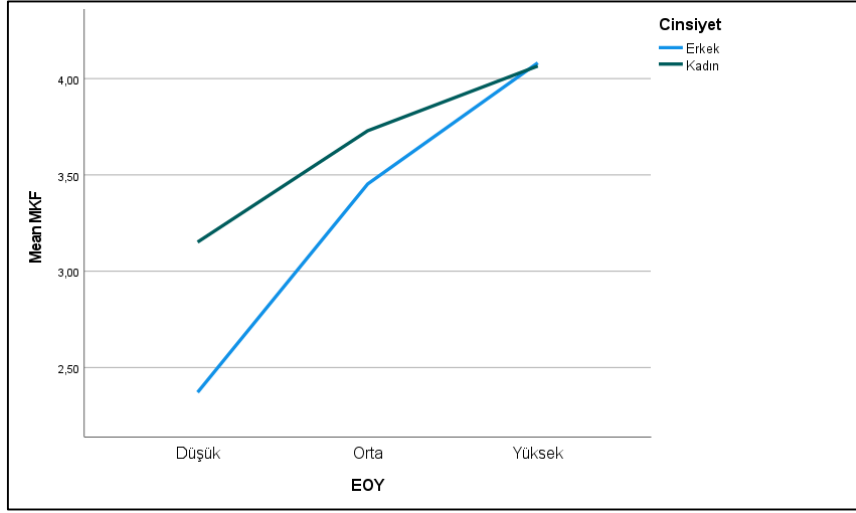
X: Bağımsız değişken; W: Aracı değişken; Y: Bağımlı Değişken; GA: Güven Aralığı; Sh: Standart hata; Int: Etkileşim terimi

Tablo 8’de görüleceği üzere etkileşim teriminin modele eklenmesi sonucu R^2 ’de yaklaşık %2, 4’lük bir değişim (ΔR^2) olmuştur ve bu değişim istatistiksel olarak anlamlıdır. Ayrıca, düzenleyici etkinin nasıl olduğunu daha detaylı anlayabilmek için Tablo 8’de EOY’nın MKF üzerindeki koşullu etkisinin düzenleyici değişken olan cinsiyetin erkek ve kadın olduğu koşullardaki regresyon istatistiklerine ve Şekil 1’deki eğilim grafiğine bakmak gerekmektedir. Buna göre, gerek erkeklerde ($b= ,8048$; %95 GA [,7254; ,8843]; $t= 19,8888$; $p<,05$) gerekse kadınlarda ($b= ,4301$; %95 GA [,3055; ,5547]; $t= 6,7793$; $p<,05$) EOY’ nın MKF üzerindeki etkisi anlamlıdır. EOY’nın MKF üzerindeki etkisinin her iki cinsiyette de anlamlı olmasına karşın bu etki erkeklerde daha güçlüdür. Sonuç olarak H_2 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 8. Cinsiyete Göre EOY' nın MKF Üzerindeki Koşullu Etkileri ve R² deki Değişim Oranı

Etkileşim Sonucu R ² deki Değişim Oranı				ΔR^2	F	p
				,0239	24,7975	,0000
Koşullu Etki						
Cinsiyet	b	Sh	t	p	ASGA	ÜSGA
Erkek	,8048	,0405	19,8888	,0000	,7254	,8843
Kadın	,4301	,0634	6,7793	,0000	,3055	,5547

SE: Standart hata; ASGA: Alt sınır güven aralığı; ÜSGA: Üst sınır güven aralığı.

Şekil 2. Cinsiyete Göre EOY' nın MKF Üzerindeki Koşullu Etkileri

Tablo 9'da model özeti kısmında regresyon analizine dahil edilen tüm değişkenlerin (EOY, yaş grupları ve etkileşim terimleri) sonuç değişkeni olan MKF üzerindeki değişimin yaklaşık %42'sini ($R^2=,4222$) açıkladığı görülmektedir. EOY'nın MKF'ni olumlu ve anlamlı ($b [18-21] = ,4498$) düzeyde, W1' in MKF' ni olumsuz ve anlamlı ($b [22-24] = -,2579$) düzeyde etkilediği ve W2' nin MKF' üzerindeki etkisinin anlamsız olduğu ($b [25+] = ,0336$) görülmektedir. Düzenleyici etkilere bakıldığında, Int_1 etkileşimsel terimin düzenleyici ve olumlu etkiye sahip olduğu ($b=,3161$; %95 GA $[,1542; ,4780]$; $t= 3,8340$; $p<,05$) gerek p değerinin anlamlı bulunması gerekse güven aralığı değerlerinin sıfır değerini içermemesinden anlaşılmaktadır. Int_2 etkileşimsel terimi ise anlamlı bulunmamıştır. Yani, W1' in modele eklenmesi modele anlamlı bir katkı sağlarken W2' nin modele eklenmesi anlamlı bir katkı sağlamamıştır.

Tablo 9. EOY' nın MKF Üzerindeki Etkisinde Yaş Grubunun Düzenleyicilik Rolü

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken: Kariyer Farkındalığı (Y)				
	b	Sh	t	p	%95 GA
Constant	3,5791	,0570	62,8388	,0000	3,4673 / 3,6910
EOY (18-21)	,4498	,0691	6,5143	,0000	,3142 / ,5855
W1 (22-24)	-,2579	,0767	-3,3606	,0008	-,4086 / -,1072
W2 (25+)	,0336	,1344	,2501	,8026	-,2304 / ,2976
Int_1 (EOY.W1)	,3161	,0824	3,8340	,0001	,1542 / ,4780
Int_2 (EOY.W2)	,2124	,1280	1,6595	,0976	-,0390 / ,4638
Model Özeti	R	R2	F	P	
	,6498	,4222	84,7539	,0000	

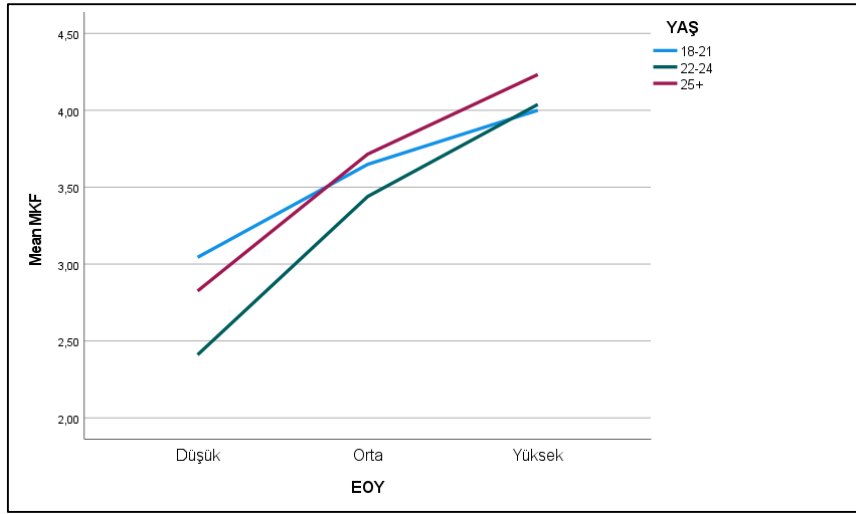
X: Bağımsız değişken; W: Aracı değişken; Y: Bağımlı Değişken; CI: Güven Aralığı; SE: Standart hata; Int: Etkileşim terimi.

Tablo 10’da görüleceği üzere etkileşimsel terimlerin modele eklenmesi sonucu R^2 ’de yaklaşık %1,5’lik bir değişim (ΔR^2) olmuştur ve bu değişim istatistiksel olarak anlamlıdır. Tablo 10 ve şekil 2’de EOY’ nın MKF üzerindeki etkisinin düzenleyici değişken olan yaş grubunun farklı gruplarına göre değişimini gösteren regresyon istatistiklerine ve eğilim grafiğine yer verilmiştir. Buna göre, 18-21 yaş grubunda ($b= ,4498$; %95 GA [$,3142$; $,5855$]; $t= 6,5143$; $p<,05$), 22-24 yaş grubunda ($b= ,7659$; %95 GA [$,6775$; $,8543$]; $t= 17,0087$; $p<,05$) ve 25 + yaş grubunda ($b= ,6622$; %95 GA [$,4506$; $,8739$]; $t= 6,1449$; $p<,05$) EOY’ nın MKF üzerindeki etkisi anlamlıdır. EOY’ nın MKF üzerindeki etkisinin her üç yaş grubunda anlamlı olmasına karşın bu etki 18-21 yaş aralığında en düşük seviyede, 22-24 yaş aralığında en yüksek seviyede ve 25+ yaş aralığında ise 18-21 yaş aralığındaki etkiden yüksek ancak 22-24 yaş aralığındaki etkiden düşüktür. Dolayısıyla H_3 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 10. Yaş Grubuna Göre EOY’ nın MKF Üzerindeki Koşullu Etkileri ve R^2 ’deki Değişim Oranı

Etkileşim Soncu R^2 ’deki Değişim Oranı		ΔR^2	F	p		
		,0147	7,3532	,0007		
Koşullu Etki						
Yaş Grubu	b	Sh	t	p	ASGA	ÜSGA
18-21	,4498	,0691	6,5143	,0000	,3142	,5855
22-24	,7659	,0450	17,0087	,0000	,6775	,8543
25 +	,6622	,1078	6,1449	,0000	,4506	,8739

SE: Standart hata; LLCI: Alt sınır güven aralığı; ASGA: Alt sınır güven aralığı; ÜSGA: Üst sınır güven aralığı.

Şekil 3. Yaş Grubuna Göre EOY’ nın MKF Üzerindeki Koşullu Etkileri

Tablo 11’de görüleceği üzere kişisel gelir düzeyi değişkeninin EOY ile MKF arasındaki ilişkide düzenleyicilik rolü incelenmiştir ancak bu ilişkide gerek etkileşim terimlerin anlamlı bulunmaması (Int_1; $p=,5328$; Int_2; $P= ,5368$) gerekse etkileşimsel terimlere ait güven aralıklarının alt sınır ve üst sınırının “0” ı içermesi nedeniyle EOY ile MKF arasındaki ilişkide kişisel gelir düzeyinin düzenleyici bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla, H_4 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 11. EOY' nın MKF Üzerindeki Etkisinde Kişisel Gelir Düzeyinin Düzenleyicilik Rolü

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken: Kariyer Farkındalığı (Y)				
	b	Sh	t	p	%95 GA
Constant	3,3819	,0456	74,2334	,0000	3,2925 / 3,4714
EOK (1-200)	,6619	,0458	14,4512	,0000	,5720 / ,7519
W1 (2001-11500)	,2293	,0906	2,5319	,0116	,0514 / ,4071
W2 (11500 +)	,3986	,2151	1,8528	,0644	-,0239 / ,8212
Int_1 (EOY.W1)	-,0545	,0874	-,6241	,5328	-,2261 / ,1171
Int_2 (EOY.W2)	-,1144	,1850	-,6180	,5368	-,4478 / ,2491
	R	R2	F	P	
Model Özeti	,6340	,4020	77,9801	,0000	

X: Bağımsız değişken; W: Aracı değişken; Y: Bağımlı Değişken; GA: Güven Aralığı; Sh: Standart hata; Int: Etkileşim terimi.

Ekonomiyi merak etme değişkeninin EOY ile MKF arasındaki ilişkide düzenleyicilik rolü incelenmiştir. Tablo 12'de model özeti kısmında görüleceği üzere regresyon analizine dahil edilen tüm değişkenlerin (EOY, ekonomiyi merak etme ve Int_1) sonuç değişkeni olan MKF üzerindeki değişimin yaklaşık %40'ını ($R^2=,3963$) açıkladığı görülmektedir. EOY' nın (b_1) MKF' nı olumlu ve anlamlı ($b=,6807$) düzeyde etkilediği ve ekonomiyi merak etmenin MKF üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı ($b_2=-,0380$) görülmektedir. Etkileşimsel terimin ise düzenleyici etkiye sahip olduğu görülmektedir zira Int_1'in b değeri ($b=-,2049$; %95 GA [-,3889; -,0210]; $t= -2,1878$; $p<,05$) gerek p değerinin anlamlı bulunması gerekse güven aralığı değerlerinin sıfır değerini içermemesinden anlaşılmaktadır.

Tablo 12. EOY' nın MKF Üzerindeki Etkisinde Ekonomiyi Merak Etmenin Düzenleyicilik Rolü

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken: Kariyer Farkındalığı (Y)				
	b	Sh	t	p	%95 GA
Constant	3,4519	,0365	94,6792	,0000	3,3803 / 3,5235
EOY (X)	,6807	,0355	19,1660	,0000	,6110 / ,7505
Ekonomiyi Merak Etmek (W)	-,0380	,0934	-,4068	,6843	-,2214 / ,1454
Int_1	-,2049	,0937	-2,1878	,0291	-,3889 / -,0210
	R	R2	F	P	
Model Özeti	,6296	,3963	127,3708	,0000	

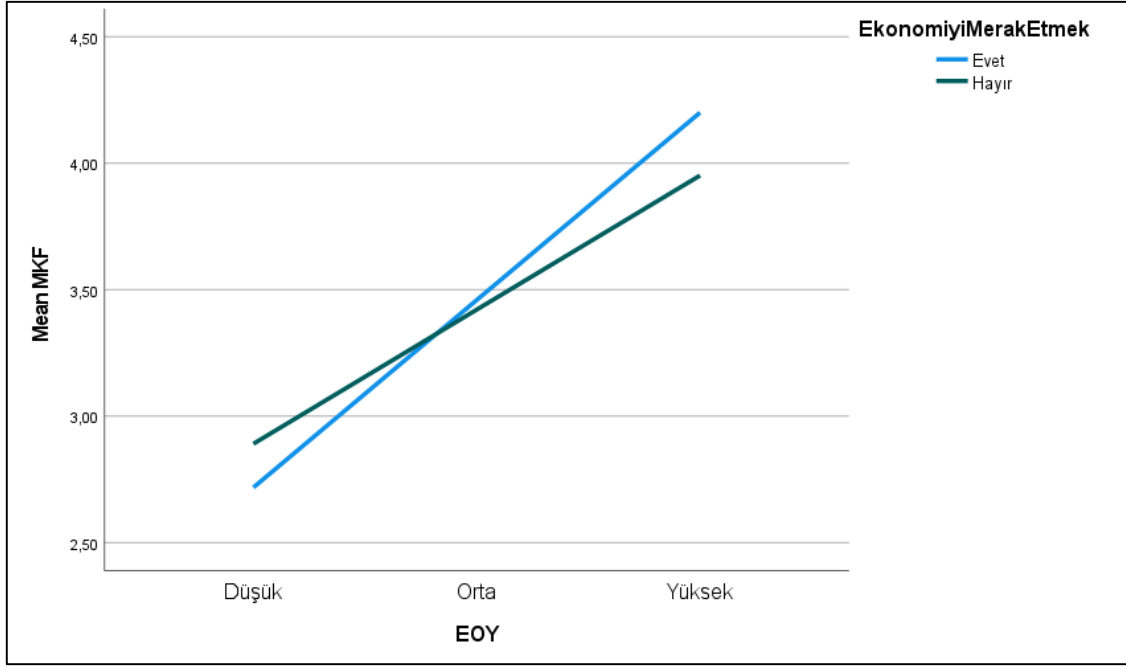
X: Bağımsız değişken; W: Aracı değişken; Y: Bağımlı Değişken; GA: Güven Aralığı; Sh: Standart hata; Int: Etkileşim terimi.

Tablo 13'de görüleceği üzere etkileşim teriminin modele eklenmesi sonucu R^2 'de yaklaşık %0,5'lik bir değişim (ΔR^2) olmuştur ve bu değişim istatistiksel olarak anlamlıdır. Ayrıca, düzenleyici etkinin nasıl olduğunu daha detaylı anlayabilmek için Tablo 13'de EOY' nın MKF üzerindeki koşullu etkisinin düzenleyici değişken olan ekonomiyi merak etmenin evet ve hayır olduğu durumlardaki regresyon istatistiklerine ve Şekil 3'deki eğilim grafiğine bakmak gerekmektedir. Buna göre, gerek evet ($b= ,7206$; %95 GA [,6440; ,7972]; $t= 18,4751$; $p<,05$) gerekse hayır ($b= ,5156$; %95 GA [,3484; ,6829]; $t= 6,0544$; $p<,05$) diyen katılımcılarda EOY' nın MKF üzerindeki etkisi anlamlıdır. Ancak bu etki evet diyenlerde daha güçlüdür. Sonuç olarak H_5 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 13. Ekonomiyi Merak Etmeye Göre EOY' nın MKF Üzerindeki Koşullu Etkileri ve R^2 deki Değişim Oranı

Etkileşim Soncu R^2 deki Değişim Oranı	ΔR^2			F			p		
	B	SE	t	p	LLCI	ULCI			
Ekonomiyi Merak etmek									
Evet	,7206	,0390	18,4751	,0000	,6440	,7972			
Hayır	,5156	,0852	6,0544	,0000	,3484	,6829			

SE: Standart hata; LLCI: Alt sınır güven aralığı; ULCI: Üst sınır güven aralığı.

Şekil 4. Ekonomiyi Merak Etmeye Göre EOY' nın MKF Üzerindeki Koşullu Etkileri

Tablo 14'de görüleceği üzere ekonomi dersi almış olmak değişkeninin EOY ile MKF arasındaki ilişkide düzenleyicilik rolü incelenmiştir ancak bu ilişkide gerek etkileşim terimin anlamlı bulunmaması (Int_1; $P=,4587$) gerekse güven aralıklarının alt sınır ve üst sınırının "0" ı içermesi nedeniyle EOY ile MKF arasındaki ilişkide ekonomi dersi almış olmanın düzenleyici bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla, H_6 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 14. EOY' nın MKF Üzerindeki Etkisinde Ekonomi Dersi Almış Olmanın Düzenleyicilik Rolü

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken: Kariyer Farkındalığı (Y)				
	b	Sh	t	p	%95 GA
Constant	3,4583	,0364	94,8882	,0000	3,3867 / 3,5299
EOY (X)	,6863	,0357	19,2359	,0000	,6162 / ,7564
Ekonomi Dersi Almış Olmak (W)	,1327	,0990	1,3402	,1807	-,0618 / ,3271
Int_1	-,0649	,0875	-,7414	,4587	-,2367 / ,1070
Model Özeti	R	R2	F	P	
	,6274	,3936	125,9096	,0000	

X: Bağımsız değişken; W: Aracı değişken; Y: Bağımlı Değişken; GA: Güven Aralığı; Sh: Standart hata; Int: Etkileşim terimi.

Ekonomiyi takip sıklığı değişkeninin EOY ile MKF arasındaki ilişkide düzenleyicilik rolü incelenmiştir. Tablo 15'de model özeti kısmında regresyon analizine dahil edilen tüm değişkenlerin (EOY, takip etme sıklıkları ve etkileşim terimleri) sonuç değişkeni olan MKF üzerindeki değişimin yaklaşık %43'ünü ($R^2=,4328$) açıkladığı görülmektedir. EOY' nın MKF' nı olumlu ve anlamlı (b [hiç] = ,4991) düzeyde, W1' in MKF üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı (b [haftada birkaç kez] = -,0764) ancak W2' nin MKF' üzerindeki etkisinin olumsuz ve anlamlı olduğu (b [her gün] = -,4427) görülmektedir. Düzenleyici etkilere bakıldığında, Int_1 etkileşimsel terimin düzenleyici bir etkiye sahip olmadığı ancak Int_2 etkileşimsel teriminin olumlu ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu ($b=,3515$; %95 GA [,01304; ,5727]; $t= 3,1226$; $p<,05$) gerek p değerinin anlamlı bulunması gerekse güven aralığı değerlerinin sıfır değerini içermemesinden anlaşılmaktadır.

Tablo 15. EOY' nın MKF Üzerindeki Etkisinde Ekonomiye Takip Sıklığının Düzenleyicilik Rolü

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken: Kariyer Farkındalığı (Y)				
	b	Sh	t	p	%95 GA
Constant	3,6364	,1038	35,0464	,0000	3,4326 / 3,8402
EOK (hiç)	,4991	,1002	4,9786	,0000	,3022 / ,6960
W1 (haftada birkaç kez)	-,0764	,1150	-,6639	,5070	-,3023 / ,1495
W2 (her gün)	-,4427	,1196	-3,7024	,0002	-,6775 / -,2078
Int_1 (EOY.W1)	,1288	,1138	1,1317	,2582	-,0948 / ,3524
Int_2 (EOY.W2)	,3515	,1126	3,1226	,0019	,01304 / ,5727
Model Özeti	R	R2	F	P	
	,6579	,4328	88,5199	,0000	

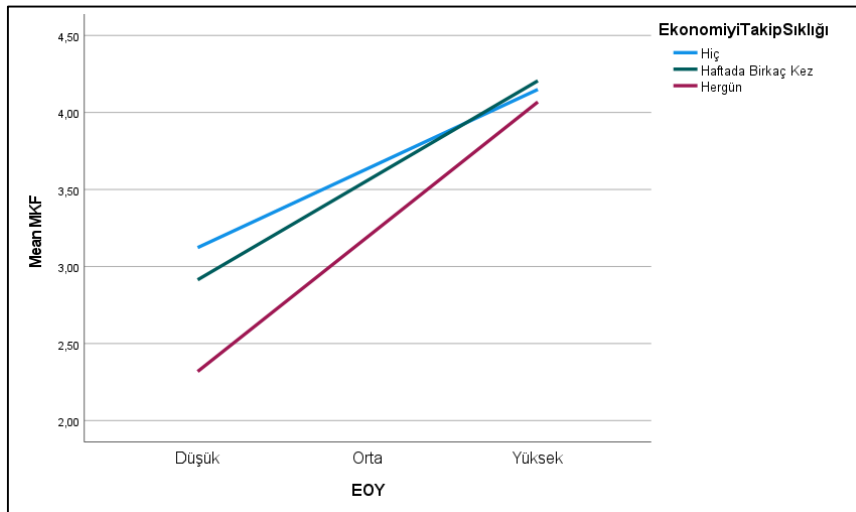
X: Bağımsız değişken; W: Aracı değişken; Y: Bağımlı Değişken; CI: Güven Aralığı; SE: Standart hata; Int: Etkileşim terimi.

Tablo 16'da görüleceği üzere etkileşimsel terimlerin modele eklenmesi sonucu R^2 'de yaklaşık %1,4'lük bir değişim (ΔR^2) olmuştur ve bu değişim istatistiksel olarak anlamlıdır. Tablo 16 ve şekil 4'de EOY' nın MKF üzerindeki etkisinin düzenleyici değişken olan ekonomiye takip sıklığının farklı gruplarına göre değişimini gösteren regresyon istatistiklerine ve eğilim grafiğine yer verilmiştir. Buna göre, ekonomiye takip sıklığı bakımından "hiç" grubunda ($b= ,4991$; %95 GA [$,3022$; $,6960$]; $t= 4,9786$; $p<,05$), "haftada birkaç kez" grubunda ($b= ,6279$; %95 GA [$,5119$; $,7338$]; $t= 11,6403$; $p<,05$) ve "her gün" grubunda ($b= ,8506$; %95 GA [$,7500$; $,9513$]; $t= 16,5993$; $p<,05$) EOY' nın MKF üzerindeki etkisi anlamlıdır. EOY' nın MKF üzerindeki etkisi her üç takip sıklığı grubunda anlamlı olmasına karşın bu etki hiç grubunda en düşük seviyede, haftada birkaç kez grubunda daha yüksek seviyede ve her gün grubunda en yüksek seviyededir. Dolayısıyla H_7 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 16. Ekonomiye Takip Sıklığına Göre EOY' nın MKF Üzerindeki Koşullu Etkileri ve R^2 'deki Değişim Oranı

Etkileşim Sonucu R^2 'deki Değişim Oranı		ΔR^2	F	p		
		,0139	7,1255	,0009		
Koşullu Etki						
Ekonomiyi Takip Sıklığı	b	Sh	t	p	ASGA	ÜSGA
Hiç	,4991	,1002	4,9786	,0000	,3022	,6960
Haftada Birkaç Kez	,6279	,0539	11,6403	,0000	,5219	,7338
Her gün	,8506	,0512	16,5993	,0000	,7500	,9513

SE: Standart hata; LLCI: Alt sınır güven aralığı; ASGA: Alt sınır güven aralığı; ÜSGA: Üst sınır güven aralığı.

Şekil 5. Ekonomiye Takip Sıklığına Göre EOY' nın MKF Üzerindeki Koşullu Etkileri

Sonuç ve Öneriler

EOY ve MKF kavramlarının yüksek düzeyde olmasının, spor bilimleri öğrencilerinin mezuniyet sonrası nitelikli bir şekilde istihdam edilmelerini kolaylaştırmasının yanı sıra ülkemizde spor sektörünün daha iyi noktalara taşınmasında ki önemi dikkate alınarak, bu çalışmanın amacı TR11 kalkınma bölgesi alanında bulunan spor bilimleri fakültesi öğrencileri bağlamında EOY' nın MKF üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Bu amaçla araştırmada EOY' nın alt boyutlarının MKF üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırmanın önemli bir diğer amacı da EOY' nın MKF üzerindeki etkisinde, ekonomi dersi almış olmak, ekonomiyi takip sıklığı ve merak etmek gibi ilgi değişkenlerin yanı sıra cinsiyet, gelir ve yaş gibi gerek EOY gerekse MKF düzeyine etki edebilecek demografik özelliklerin iki kavram arasındaki bağlantı mekanizması içindeki rollerini incelemektir. Bu araştırmanın sonuçları bu bağlantı mekanizmasını ortaya çıkartarak, spor yönetimi alan yazınındaki bu boşluğu kapatmaya çalışmış ve uygulamaya yönelik önemli sonuçlar üretmiştir.

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde öğrencilerin yaklaşık %70'i gibi büyük bir çoğunluğunun en düşük kişisel gelir düzeyi olan 1-2000 TL' ye sahip oldukları, yaklaşık %50'sinin ekonomik olayları haftada birkaç kez takip ettiğini, onu %36 ile her gün ve yaklaşık %14 ile hiç diyenlerin takip ettiğini, yaklaşık %83 gibi büyük bir çoğunluğunun ekonomi dersi almamış olduklarını, buna karşın yine yaklaşık %81 gibi büyük bir çoğunluğunun ise ekonomiyi merak ettikleri görülmektedir. Bu çalışmanın sonuçları, Güler ve Veysikarani (2019)'ın sosyal bilimler enstitüsünde yüksek lisans öğrenimi alan öğrenciler üzerinde ve Mercan vd. (2012)' nin Ulaştırma bakanlığına bağlı biri birimde memurlar üzerinde yaptıkları çalışmalarda özellikle ekonomiyi takip etme sıklığı ve ekonomiyi merak etme değişkenleri açısından elde ettikleri sonuçlarla benzeşmektedir. Diğer yandan, Şantaş ve Demirgil (2015), bir devlet üniversitesinin iktisadi ve idari bilimler fakültesinin farklı bölümlerinde okuyan öğrencilere yönelik yapmış oldukları benzer bir çalışmada, katılımcıların %72'sinin ekonomik gelişmeleri haftada birkaç kez takip ettiklerini, %19'unun hiç takip etmediğini ve yaklaşık %9'unun her gün takip ettiğini, %100'ünün 4 ve 5 farklı ekonomi dersi almış olduklarını ortaya koymuştur. Bahsi geçen son çalışmada, İktisadi ve idari bilimler öğrencilerinin spor bilimlerindeki öğrencilerle kıyaslandığında önemli sayıda ekonomi dersi almış olmalarına karşın, spor bilimleri öğrencilerinin ekonomiyi her gün takip etme oranının daha yüksek olması ve ekonomiyi hiç takip etmediğini söyleyenlerin oranının daha düşük olması ilginç bir karşılaştırma olarak görülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin ekonomik akılcılık ve toplumsal ekonomik yansımalar, bireysel ekonomi planlama ve ekonomi bilgisi ortalamalarına bakıldığında EOY düzeylerinin orta düzeyde olduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçlar Dilek vd. (2016)' nin farklı bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerine yönelik yapmış olduğu benzer çalışma içinde beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencileri bakımından elde edilen sonuçlarla ve Mercan vd. (2012)' nin memurlar üzerinde yaptıkları sonuçlarla benzeşirken, Gerek ve Kurt (2011)' un fen fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencileri ve Şantaş ve Demirgil (2015)' in iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencileri üzerinde yaptıkları önceki çalışmaların ortalamalarına göre düşük bulunmuştur. Bu sonuçlar, iktisadi ve idari bilimlerinde okuyan öğrencilerin ekonomi, finans ve iktisat konularına yönelik yoğun bir eğitimden geçmelerine bağlanabilir. Katılımcıların kariyer farkındalık düzeyleri ise ortalamaların biraz üstünde bulunmuştur. Bu sonuç alan yazında spor bilimleri öğrencilerine yönelik yapılmış diğer çalışmalarla (Akıncı ve Cingöz, 2023; Çakır, 2021; Eroğlu, 2020; Güner ve Hacıcaferoğlu, 2022; Üstün, 2022; Yurtsızoğlu ve Gül, 2023) hemen hemen benzer niteliktedir. Bu çalışmanın sonucunda da olduğu gibi genel olarak spor bilimleri

öğrencilerinin kariyer farkındalıklarının yüksek olması, spor bilimleri fakültesi altında yer alan bölümlerin büyük bir çoğunluğunun üniversite yerleştirme sınavına ek olarak özel yetenek sınavı, spor geçmişine sahip olma ve hatta milli sporcu düzeyinde olma gibi belirli kriterlerle, zaten spora ilgi duyan, özel yetenekli öğrencileri seçmesine bağlanabilir.

Yapılan çoklu regresyon analizi sonucu, EOY' nın MKF üzerinde pozitif yönde ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bir başka değişle EOY' nın MKF üzerinde önemli bir belirleyici olduğu açığa çıkarılmıştır zira EOY, MKF' da ki değişimin yaklaşık %41'ini açıklamaktadır. Bununla beraber, EOY' nın tüm alt boyutları içinde MKF' da ki değişimi en güçlü açıklayan boyut ekonomik akılcılık ve toplumsal ekonomik yansımalar olmuştur. Özetle, spor bilimleri öğrencileri bağlamında EOY düzeyi arttıkça MKF düzeylerinde artacağını söylemek mümkündür.

Düzenleyicilik analizleri de önemli sonuçlara işaret etmiştir. EOY' nın MKF üzerindeki etkisinde “cinsiyetin” düzenleyici bir değişken olduğu ve bu etkinin erkeklerde daha büyük olduğu; “yaş” değişkeninin benzer şekilde düzenleyici bir değişken olduğu ve genel anlamda yaşın büyümesi ile birlikte bu etkinin büyüdüğü; “ekonomiyi merak etmek” değişkeninin düzenleyici bir değişken olduğu ve ekonomiyi merak etmeye evet diyenlerde etkinin hayır diyenlere göre daha büyük olduğu; bir diğer değişken “ekonomik olayları takip etme sıklığı” nın düzenleyici bir değişken olduğu ve ekonomiyi takip etme sıklığının arttıkça bu etkinin büyüdüğü ortaya koyulmuştur. Diğer yandan, EOY' nın MKF üzerindeki etkisinde “gelir düzeyi” değişkeninin ve ilginç bir şekilde, “ekonomi dersi almış olmak” değişkeninin düzenleyicilik etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Ekonomi dersi almış olmanın, her iki kavram arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılık olmasını alan yazında destekler çalışmalar vardır. Örneğin, Hansen vd. (2002) çalışmalarında iktisat dersi alanlarla almayanlar arasında, EOY puanları arasında çok az fark olduğunu ortaya koymuştur. Şantaş ve Demirgil (2015) ise EOY düzeyini arttırmanın önemli yollarından birinin ekonomi eğitiminin yanı sıra günlük yaşam olaylarına odaklanmak olduğunu belirtmektedirler. Dolayısıyla, bu çalışmada ekonomi dersi almış olmaktan ziyade ekonomiyi merak ve takip değişkenlerinin söz konusu ilişki üzerinde etkili olması Şantaş ve Demirgil (2015)' in tezini doğrulamaktadır. Alan yazında, EOY ile MKF arasındaki ilişkileri ya da etkileri inceleyen bir çalışma bugüne kadar yapılmadığı için sonuçların bu anlamda karşılaştırılabileceği bir araştırma bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu anlamdaki sonuçlar bu araştırmaya özgüdür.

Özetle, bu çalışmada EOY' nın TRA1 kalkınma bölgesi alanında öğrencilerin spor bilimleri öğrencileri bağlamında MKF düzeyini arttırmada önemli bir faktör olabileceği ortaya koyulmuştur. Kariyer farkındalığı, öğrencilerin zamanında ve doğru tercihlerle kariyer planlamalarını yapabilmelerinde önemli bir rol oynayacağı için ve EOY' nın MKF düzeyinde belirleyici bir etken olması ve rasyonel kararlar verilmesindeki önemi dikkate alındığında spor bilimleri fakültesinin tüm bölümlerinde EOY ve MKF ile ilgili derslerin müfredata konulması önem arz etmektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun disipline özgü derslerde yeterli olmalarına rağmen hedefledikleri mesleğe nasıl ulaşabilecekleri, kariyer gelişimlerini zenginleştirecek potansiyel unsurların ve kişisel özelliklerin neler olabileceği konusunda belirsizlikler yaşamaktadırlar. Bu nedenle gerek resmi gerekse resmi olmayan yollarla meslek deneyimini arttıracak, pratik becerileri geliştirecek EOY ve MKF ile ilgili kurslar ve seminerlerin mevcut müfredata entegre edilmesi, öğrencilerin alandaki profesyonellerle daha sık bir araya getirilmeleri, bu konudaki rehberlik çalışmalarının arttırılması ve üniversite kampüsleri içinde kariyer farkındalığı bürolarının daha aktif hale getirilmeleri bu tür sorunların üstesinden gelmede önemli katkılar sağlayabilecektir.

Bu çalışmada TRA1 kalkınma alanı bulunan yalnızca bir üniversitenin spor bilimleri fakültesinden alınan örneklem kullanılmıştır. Dolayısıyla, sonraki çalışmalar bu kapsamda, örnekleme bu kapsamı içerisinde yer alan Erzincan ve Bayburt üniversitelerini de ekleyerek sonuçların bu anlamda genelleştirilmesine katkıda bulunabilirler. Gelecekteki çalışmalar EOY ile MKF arasındaki ilişkide, bireylerin EOY' nın faydasına olan inanç, kişilik, çevre, öz-yeterlik ve karar verme yetkinliği ve TRA1 bölgesi potansiyelleri gibi unsurların rolünü inceleyerek bu alana ilişkin bilginin genişlemesine katkıda bulunabilirler.

Kaynakça

- Akıncı, A. Y. ve Cingöz, E. (2023). The Effect of Career Awareness Status of Students Faculty of Sports Sciences on Career Plans. *KOSALB International Journal of Human Movements Science*, 2(1), 39-47. DOI: 10.5281/zenodo.8079888
- Albayrak, A.S., Eroğlu, A., Kalaycı, Ş., Küçükşille, E., Ak, B., Karaatlı, M., Keskin, H. Ü., Çiçek, E., Kayış A., Öztürk, E., Antalyalı, Ö.L., Uçar, N., Demirel, H., İşler, D.B., Sungur, O. (2005). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Editör: Şeref Kalaycı. Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Algadheeb, N. A. (2015). Professional/Career Orientation, Awareness, and Their Relationship to Locus of Control. *Journal of College Teaching & Learning*, 12(1): 13-38. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1050977.pdf>
- Atfield, G. ve Purcell, K. (2010). Job search strategies and employment preferences of higher education students. Institute for Employment Research, University of Warwick. https://warwick.ac.uk/fac/soc/ier/futuretrack/findings/ft3.1_wp2_job_search_and_motivations.pdf adresinden 30.05.2024 tarihinde alınmıştır.
- Aybek, S. (2023). Spor bilimleri öğrencilerinin kariyer farkındalığının araştırılması. *Journal of ROL Sport Sciences*, 4(3), 1169-1181. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8353668>
- Baillie, P. H. F. (1993). Understanding retirement from sports: Therapeutic ideas for helping athletes in transition. *The Counseling Psychologist*, 21, 399-410. <https://doi.org/10.1177/0011000093213004>
- Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations. *Journal of Personality and Social Psychology* 51(6): 1173-1182. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.6.1173>
- Bayraktaroğlu, S. (2006). *İnsan kaynakları yönetimi*. Gazi Kitabevi, Sakarya, Türkiye
- Biröl, H. (2013). *Pozitif Kariyer*. (1. Baskı). Akit Kitap, İstanbul
- Bozyiğit, E. ve Gökbaraz, N. (2020). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinde kariyer stresinin belirleyicileri. *Journal of Computer and Education Research*, 8 (15), 181-200. <https://doi.org/10.18009/jcer.679874>
- Braverman, M. T., Young, J. ve King, N. (2002). Career awareness and part-time work examined in lives of high school seniors. *California Agriculture*, 56(2). <https://escholarship.org/uc/item/1cb632zc>
- Chen, H. and Volpe, R. P. (1998). An Analysis of Personal Financial Literacy Among College Students. *Financial Services Review*, 7(2), 107-128. [https://doi.org/10.1016/S1057-0810\(99\)80006-7](https://doi.org/10.1016/S1057-0810(99)80006-7)
- Cohen, C. ve Patterson, D. G. (2012). Teaching strategies that promote science career awareness. Northwest Association for Biomedical Research, Seattle, WA, USA. <https://www.nwabr.org/sites/default/files/pagefiles/science-careers-teaching-strategies-PRINT.pdf> adresinden 30.05.2024 tarihinde alınmıştır.

- Colston, N., Thomas, J. ve Ley, M. T. (2017). Collaborating for Early- Age Career Awareness: A Comparison of Three Instructional Formats. *Journal of Engineering Education*, 106(2): 326-344. <https://doi.org/10.1002/jee.20166>
- Cook, R. D. (1977). Detection of influential observations in linear regression. *Technometrics*, 19(1), 15-18.
- Dilek, S., Küçük, O. ve Eleren, A. (2016). Kastamonu Üniversitesi öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 1865-1878. <https://doi.org/10.15869/itobiad.259311>
- Dilek, S., Keskingöz, H., ve Nergiz, E. (2019). Ekonomi okuryazarlığının girişimcilik niyeti üzerine etkisi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi/Third Sector Social Economic Review*, 54(1), 89-107. doi: 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.19.02.1059
- Dinç, A. (2020). Investigating the Relationship between Ethical Values and Career Awareness of Iğdır University Sports Science Students. *African Educational Research Journal*, 8, 137-141. DOI: 10.30918/AERJ.8S2.20.040
- Dumangöz, P. D. ve Sanlav, R. (2021). Spor Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Kişisel Özellikleri İle Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(24), 551-561. DOI: 10.34189/asbd.8.24.010
- Dursun, S. ve Aytac, S. (2009). Unemployment anxiety between university students Uludag. *University Faculty of Economics and Administrative Sciences Journal*, 28, 1.
- Çakır, V. O. (2021). The Relationship between Communication Skills and Career Awareness: An Example of Sports Sciences Faculty Students. *Journal of Educational Issues*, 7(2), 120-132. doi:10.5296/jei.v7i2.18896
- Erciş, A. ve Türk, B. (2016). Etik çerçevesinde tüketim, tüketici ve çevre: ekolojik okuryazarlığın moderatör rolü. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 20(2), 1-24. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cuiibfd/issue/34645/385945>
- Eroğlu, S.Y. (2020). Career Planning Levels: A Study on Students of Physical Education and Sports School. *International Journal of Education Technology & Scientific Researches*, 5(11). https://www.ijetsar.com/Makaleler/1694640718_18.%20596-630%20Sultan%20Yavuz%20Ero%20C4%9Flu.pdf
- Ertekin, A. B. (2020). Spor Eğitimi Alanında Öğrenim Gören Öğrencilerin Girişimcilik Düzeyleri İle Kariyer Farkındalıkları Arasındaki İlişki. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(3), 14-27. <https://dergipark.org.tr/en/pub/inubesyo/issue/60831/834704>
- FasterCapital (n.d). Understanding the importance of Career Awareness. <https://fastercapital.com/topics/understanding-the-importance-of-career-awareness.html> adresinden 30.05.2024 tarihinde alınmıştır.
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS*. 3rd Edition, Sage Publications Ltd., London.
- Fouad, N. A., Guillen, A. ve Harris-Hodge, E. (2006). Need, awareness, and use of career services for college students. *Journal of Career Assessment*, 14(4), 407-420.
- George, D. ve Mallery, M. (2011). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Gerek, S. ve Kurt, A. A. (2011). Ekonomi okuryazarlığı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(1), 59-73. http://www.uludag.edu.tr/dosyalar/iibfdergi/genel-dokuman/2011_1/ASL04.pdf
- Güler, E. ve Veysikarani, D. (2019). Ekonomi Okuryazarlığı Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(1), 126-141. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/44782/556514>

- Güner, O., ve Hacıcaferoğlu, S. (2022). Spor bilimlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin kariyer farkındalıklarının incelenmesi: Karadeniz bölgesi örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 10(28), 111-130. <https://doi.org/10.52528/genclikarastirmalari.1021728>
- Hansen, W.L, Salemi, M.K. ve Siegfried, J. (2002). Use it or Lose it: Teaching Literacy in The Economics Principles Course. *American Economic Review*, 92(2). 463-472. DOI: 10.1257/000282802320191813
- Hinton, P. R., Brownlow, C., McMurray, I. ve Cozens, B. (2004). SPSS explained. Taylor & Francis Group. London & New York
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. (5. Baskı). Asil Yayın Dağıtım, Ankara
- Kavas, A.B. (2012). Kariyer Karar Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması, *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 4 (38), 159-168.
- Kıran, F., Bozkurt, Ö. Ç., ve Tunç, H. (2018). Finansal okuryazarlık ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişki: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Bucak İşletme Fakültesi Dergisi*, 1(1), 29-51. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/574885>
- Kudaka (2020). Kuzey Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı: Kanun. <https://kudaka.ka.gov.tr/kurumsal/mevzuat/kanun> adresinden 31.05.2024 tarihinde alınmıştır.
- Kudaka (2020). Kuzey Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı: TRA1 bölgesi <https://kudaka.ka.gov.tr/bolgemiz/tra1-bolgesi> adresinden 31.05.2024 tarihinde alınmıştır.
- Mercan, N., Oyur, E. ve Altınay, A. (2012). Ekonomi Okur Yazarlığına Yönelik Ampirik Bir Araştırma. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 4(2), 109-118. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/56719>
- Morris, R., Cartigny, E. ve Ryba, T. V. (2021). A taxonomy of dual career development environments in European countries. *European Sport Management Quarterly*, 21(1), 134-151. <https://doi.org/10.1080/16184742.2020.1725778>
- Nasir, R. ve Lin, L.S. (2013). The relationship between self-concept and career awareness amongst students. *Asian Social Science*, 9(1):193–197. doi:10.5539/ass.v9n1p193
- Østergaard, S. F. ve Nordlund, A. G. (2019, December 20). The 4 biggest challenges to our higher education model – and what to do about them. World Economic Forum. <https://www.weforum.org/agenda/2019/12/fourth-industrial-revolution-higher-education-challenges/> adresinden 30.05.2024 tarihinde alınmıştır.
- Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS (7th Ed.)* Routledge, London.
- Pitan, O. S. ve Muller, C. (2023). Assessment of Strategies for Preparing Graduates for the Disruptive Workplace: Evidence from Nigeria and South Africa. *Journal of Teaching and Learning for Graduate Employability*, 14(1), 15-30. <https://search.informit.org/doi/pdf/10.3316/informit.029093347351492>
- Reimers-Hild, C. (2010). An Entrepreneurial Approach to Career Development. Kimmel Education and Research Center: Presentations and White Papers. <https://digitalcommons.unl.edu/kimmelpapers/8>
- Seyrek, İ. H., ve Gül, M. (2017). Finansal Okuryazarlık Ve Girişimcilik Niyeti: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Management & Economics Research*, 15(2). Doi: <http://dx.doi.org/10.11611/yead.311824>
- Şantaş, F. ve Demirgil, B. (2015). Ekonomi Okuryazarlığı Düzeyinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (48), 46-60. <https://dergipark.org.tr/en/pub/abuhsbd/issue/32941/365966>
- Ucmerced (n.d). Career Management. <https://hr.ucmerced.edu/training/careermanagement> adresinden 30.05.2024 tarihinde alınmıştır.

- Üstün, O. (2022). *Spor bilimleri sınavlarına hazırlanan adayların kariyer farkındalıkları ile gelecek kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Yaşar, O. M. ve Sunay, H. (2019). Spor bilimleri öğrencilerine yönelik kariyer farkındalığı ölçeğinin (KFÖ) geliştirilmesi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 7-22. <https://dergipark.org.tr/en/pub/comusbd/issue/50645/632097>
- Yılmaz, G., Genç, N. ve Safi, Z. (2023). Examination of Career Awareness of University Students Studying in the Field of Sport Sciences. *International Journal of Recreation and Sports Science*, 7(1), 41-49. <https://doi.org/10.46463/ijrss.1382636>
- Yurtsızoğlu, Z., ve Gül, O. (2023). Kariyer eğitimi ve kariyer planlama farkındalığının spor endüstrisi için önemi. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 42(1), 431-468. <https://doi.org/10.7822/omuefd.1295267>

Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sunmuşlardır.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal kuruluş ile ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.

Destek ve teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.